Sirpa Pietikäinen
Euroopan parlamentin jäsen
Euroopan parlamentti
4.5.2021

Asia: VNS 7/2020 vp Valtioneuvoston selonteko EU-politiikasta ja Euroopan tulevaisuuskonferenssi

Arvoisa valiokunta,

Ohessa kirjallinen asiantuntijalausunto viitaten pyyntöönne ja ajankohtaiskeskusteluun 23.4.2021.

Valtioneuvoston EU-selonteon lähtökohtana oleva tavoite *sosiaalisesti, taloudellisesti ja ekologisesti kestävä Euroopan unionista, joka on maailman kilpailukykyisin ja sosiaalisesti ehein ilmastoneutraali talous* on oikea.

Tavoitteessa on painotettu hyvin resilienssiä ja strategista autonomiaa, joka yhdistyy yhteisiin arvoihin ja oikeusvaltioperiaatteeseen ja pohjaa tulevaisuuden vihreään kasvuun, digitalisaatioon ja vahvaan sosiaaliseen eheyteen.

On tärkeää huomioida, että ilmasto- ja ympäristötavoitteiden eivät ole vastakkaisia talouden, innovaatioiden ja kilpailukyvyn kanssa, vaan ne kulkevat käsi kädessä. Meidän on turvattava luonnonvarojen elinvoimaisuus ja kestävä käyttö, jotta taloutemme voi toimia. Luonnonvarojen kestävä käyttö tulee integroida EU:n teollisuuspolitiikkaan. Suomella on monia vahvuuksia, kuten Suomen rooli kiertotaloudessa ja Maailman kiertotalousfoorumi WCEF:in perustajana, joita olisi voinut korostaa näkyvämmin.

Vihreästä kasvusta puhuttaessa olisin toivonut biodiversiteettistrategian, kiertotalouden ja kestävän rahoituksen roolien olleen hieman vahvemmin ja laajemmin esillä.

Riittävä kunnianhimon taso

Olisin toivonut alkuun korostusta kunnianhimon tarpeen nostosta. Ilmastonmuutos ilmiönä on kiihtyvä, systeeminen, vaikeasti ennustettava ja siksi riskialtis. Ilmastonmuutos, aavikoituminen, metsäkato, maaperän köyhtyminen, luonnon monimuotoisuuden ja ekosysteemipalveluiden heikkeneminen ovat kaikki seurausta siitä, että käytämme enemmän luonnonvaroja kuin mikä on kestävää. Meidän tulisi asettaa tavoitteeksi pysyä maapallon kantokyvyn rajoissa. Nykyiset toimet ovat alimitotettuja. Selonteossa olisi voinut viitata ilmastohätätilaan, sekä kriisin resurssien ylikulutuksessa ja luonnon monimuotoisuudessa.

Positiivista on selonteon maininta, että *EU:n toimien ja tavoitteiden tulee perustua luotettavaan tutkittuun tietoon. Tiedepohjaisesti on arvioitava sekä valittavia toimia että valittujen toimien riittävyyttä ilmastonmuutoksen ja luontokadon pysäyttämiseksi sekä ympäristön tilan parantamiseksi.* Tämän lisäksi tarvitsemme harmonisoidut indikaattorit kehityksen mittaamiseksi sekä kokonaisvaltaisia elinkaarianalyysejä kokonaisten tuotantoketjujen vaikutuksista. Tätä tietoa pitää hyödyntää politiikan tehokkuutta arvioitaessa.

Ilmastonmuutos ja biodiversiteetti ovat tiiviisti kytköksissä toisiinsa. Ilmastonmuutos aiheuttaa muutoksia lajien elinympäristöissä, mikä vaikuttaa lajien kykyyn selvitä. Mitä enemmän lämpötilat nousevat, sitä harvempi laji pystyy selviämään. Toisaalta heikko ekosysteemien tila kärjistää ilmastonmuutoksen vaikutuksia siinä missä elinvoimaiset ekosysteemit lieventävät niitä.

Selonteossa tulisikin mainita aktiiviset toimet 2050 ilmastoneutraaliustavoitteen sekä biodiversiteettistrategian tavoitteiden saavuttamiseksi. Ei riitä, että nykyisiä toimia jatketaan, vaan kunnianhimon tasoa on nostettava.

Mitä pidempään ratkaisuja lykkäämme, sitä kalliimpia ja radikaalimpia ne tulevat olemaan. Jos alimitoitamme toimet nyt, joudumme tiukentamaan niitä nopeasti uudelleen. Näin on käynyt esimerkiksi päästörajoitusten osalta. Yritysten kannalta säädösten muuttaminen viiden tai kymmenen vuoden välein ei ole hyvä investointiympäristö. Meidän olisi siis asetettava riittävä kunnianhimon taso nyt, joka on linjassa vuoden 2050 tavoitteiden kanssa.

Hyvinvointitalous ja terveyspolitiikka

Suomen puheenjohtajakauden hyvinvointitalouden konseptin edistämistä tulisi jatkaa aktiivisesti ja olisin toivonut, että selonteko olisi ottanut vahvemman kannan tämän puolesta. Ääriliikkeiden noustessa ja ihmisten elämäntilanteiden muuttuessa yhä epävarmemmiksi, jota myös Covid-19-pandemia ja sen tuoma taloudellinen ahdinko vahvistavat, tarvitsemme yhä vahvempaa hyvinvointitaloutta ja terveyspolitiikkaa koko unionin alueella.

Hyvinvointitaloutta tulee vahvistaa niin, että jäsenvaltioita velvoitetaan tarjoamaan kansalaisille riittävät palvelut ja perusturva koko unionin alueella. Hyvinvointi-investointien merkityksen näkeminen paitsi inhimillisen hyvinvoinnin, myös talouden hyvinvoinnin pohjana on välttämätöntä ja siksi

EU:n sosiaalisen ulottuvuuden vahvistaminen on myös tärkeää. Lisäksi sosiaali- ja terveyspalveluiden ja sosiaaliturvan vahvistaminen koko Euroopassa vahvistaa myös taloudellista kilpailukykyä, reilua taloudellista kilpailukykyä kun huonoilla työehdoilla, palkalla ja olemattomalla sosiaaliturvalla ei voida polkea tuotannon kustannuksia jossakin päin Eurooppaa.

Hoivatalous tulisi huomioida omana kokonaisuutenaan, väestön ikääntymisen tuomat haasteet eivät ole ainoa syy hoivatalouden kokonaisvaltaiselle huomioimiselle, on aika tehdä kaikesta hoivatyöstä näkyvää ja tehdä näkyväksi kaikki se hoivatyö, jota ilman yhteiskuntamme eivät pyörisi, ja lopettaa yhä edelleen pääosin naisten hoivatyö ilman mitään kompensaatiota.

Omaishoitajien asemaa tulee parantaa ja luoda EU:lle yhteinen eurooppalainen omaishoitajaohjelma, joka rakentuu kuudelle periaatteelle. Ohjelman lähtökohtina pitää olla ensimmäisenä omaishoitajien aseman ja omaishoitajuuden eri muotojen tunnistaminen ja tunnustaminen sekä toisena hoidettavan henkilön oikeuksista ja itsemääräämisoikeudesta huolehtiminen. Kolmanneksi omaishoitajien tulisi olla oikeutettuja omaishoitajatukeen. Neljänneksi heille täytyy tarvelähtöisesti taata oikeus saada apua, tukea ja palveluita, esimerkiksi siivousapua. Viidenneksi on taattava sekä hoidettavan että hoitajan kuntoutus ja siihen tarvittavat apuvälineet. Viimeisenä – mutta ei vähäisimpänä – omaishoitajat tarvitsevat työterveyden kaltaisen palvelun oman terveytensä hoitamiseen.

Terveyspolitiikassa Euroopan unionin toiminnasta tehty sopimus (artiklat 114 ja 168) antaa terveyskompetenssin unionille ja velvoittaa unionia suojelemaan kansalaistensa terveyttä. Usein kapeasti tulkittu terveyskompetenssi on todellisuudessa velvoittava ja todellisuudessa rajat ylittäviä terveyskysymyksiä on useita jotka kytkeytyvät niin tarttuviin tauteihin kuin ei-tarttuviin tauteihin, puhumattakaan ympäristömme terveydestä ja ilmastokriisistä jotka vaikuttavat eri tavoin kansalaisten terveyteen ja joiden torjunnan yhteinen koordinointi ja toimet ovat ensiarvoisen tärkeitä.

Kestävä rahoitus

Kestävä rahoitus on yksi suurimpia muutoksia, joita meillä on edessämme. Suomi on ollut EU:ssa aloitteellinen kestävän rahoituksen toimintasuunnitelman ja aloitteiden eteenpäinviemisessä. Nyt on aika ottaa seuraavat askeleet ja laajentaa kestävää rahoitusta globaalisti.

Selonteossa olisi ollut syytä mainita kestävä rahoitus. Suomen tulisikin toimia EU:n kestävän rahoituksen ohjelman kunnianhimon tason ja datan saatavuuden parantamiseksi. Kestävän rahoituksen kriteerit ja muut elementit pitäisi ulottaa julkiseen talouteen sekä talouspolitiikan eurooppalaiseen ohjausjaksoon, sekä ottaa huomioon muissa aloitteissa, kuten kiertotaloudessa.

Euroopan tulevaisuuskonferenssi

Selonteon Euroopan tulevaisuutta ja tulevaisuuskonferenssia koskevassa osuudessa tulee ehdottomasti huomioida Euroopan talous- ja rahaliiton syventäminen, johon lukeutuvat mm. pankkiunionin, pääomamarkkinaunionin ja Euroopan valuuttarahaston rakentaminen.

Suomen tulee osallistua aktiivisesti keskusteluun EU:n perussopimusten avaamisesta ja mahdollisesta muuttamisesta, sekä laajaan keskusteluun EU:n kehittämisestä. Tähän keskusteluun lukeutuvat turvallisuus- ja puolustuspolitiikan tiivistäminen, digisisämarkkinoiden kehittäminen, enemmistöpäätökseen siirtyminen ja avoimuuden lisäys neuvoston päätöksenteossa, terveys- ja energiaunionin rakentaminen, unionin sosiaalinen ulottuvuus sekä jatkokeskustelu oikeusperiaatteen vahvistamisesta.

Sen lisäksi selontekoon tulee sisällyttää EU:n maailmanlaajuisen roolin tarkastelu, joka huomioi etenkin Kiinan nousevan aseman globaalissa kilpailussa.